

Максімова Валентина Федорівна,

д.е.н., проф., завідувач кафедри бухгалтерського обліку та аудиту,
Одеський національний економічний університет

Кузіна Руслана Вілїївна,

к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту,
Одеський національний економічний університет

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ СКЛАДУ ФІНАНСОВИХ І НЕФІНАНСОВИХ ПОКАЗНИКІВ ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ

*У статті досліджено актуальні питання формування складу фінансових і нефінансових показників Інтегрованої звітності. Інтегрована звітність (ІЗ) – це зведення воедино фінансової та нефінансової інформації, що відображає здатність організації створювати й підтримувати свою вартість у коротко-, середньо- та довгостроковому періоді. Побудова моделі інтегрованої звітності викликає низку проблем, тому що до складу індикаторів ІЗ повинні включатися фінансові та нефінансові показники, які характеризують здатність організації створювати цінність протягом часу, наприклад: опис того, як організація використовувала і має намір використовувати різні капітали, вплив на ці капітали протягом часу і компроміси між ними, а також фактори створення цінності організації і можливості ризиків, що впливають на них. Такі фактори відображаються в структурних елементах інтегрованого звіту. Мета статті полягає в тому, щоб критично проаналізувати підходи щодо формування фінансових та нефінансових показників Інтегрованого звіту та надати власні рекомендації і обґрунтування відносно їх можливого складу. **У процесі роботи над статтею використано такі методи:** вивчення та аналіз наукової літератури, аналізу та синтезу, індукції та дедукції, діалектичний метод дослідження та метод кількісного аналізу.*

З огляду на основну мету розроблено набір показників структурних елементів Інтегрованої звітності, виходячи з класифікації структурних елементів: опис структурних елементів корпорації, опис ризиків, опис стратегії корпорації, фінансовий капітал, людський капітал, інтелектуальний капітал, природний капітал, соціальний капітал. Доведено, що розробка показників Інтегрованої звітності повинна базуватися на зовнішніх або підтверджених джерелах, але не в жодному разі на внутрішніх (управлінських) прогнозах менеджменту. Виявлено невирішені питання та визначено напрями подальших досліджень, які пов'язані із необхідністю подальшого наукового опрацювання всіх теоретичних і практичних аспектів складання інтегрованої звітності, починаючи від визначення складу показників, що мають в ній розкриватися, і завершуючи обґрунтуванням методик, що мають бути застосовані відносно визначення окремих показників.

Ключові слова: Інтегрована звітність, фінансові показники, нефінансові показники, фінансовий капітал, людський капітал, інтелектуальний капітал, природний капітал, соціальний капітал.

ВСТУП

Новий виток розвитку корпоративного обліку – це прояв такого виду звітності як Інтегрована звітність. Інтегрована звітність (ІЗ) – це зведення воедино фінансової та нефінансової інформації, що відображає здатність організації створювати й підтримувати свою вартість у коротко-, середньо- та довгостроковому періоді. Видимим результатом ІЗ є короткий, періодичний Інтегрований звіт.

Поява такого виду звітності є **невипадковою**. Розрив між потребами інвесторів для відтворення більш повної картини вартості компанії і та інформація, яка наразі міститься у фінансовій звітності, збільшується.

Інтегрована звітність покликана допомогти заповнити цей **розрив та пояснити**, як процес створення цінності впливає на ринки капіталу. А також ІЗ може допомогти користувачам зазирнути **далі короткострокових результатів компанії**, щоб сформувати більш чіткі погляди на довгострокову вартість компанії.

Постановка проблеми. У рамках корпоративної звітності розкривається інформація про вартість, яка створюється безпосередньо для компанії, і приносить фінансовий прибуток для постачальників фінансового капіталу. У рамках Інтегрованої звітності має значення величина вартості, яка створена для інших зацікавлених сторін і суспільства **загалом**.

Основною проблемою, на думку авторів, є адекватне, об'єктивне, кількісне оцінювання показника цінності бізнесу, до якого й прагнули розробники моделі Інтегрованої звітності. Абсолютно незрозуміло як на практиці оцінювати вплив того чи іншого капіталу на цінність бізнесу **загалом**? Чи є взаємозв'язок між змінами, до прикладу, у соціальному капіталі на величину бізнесу компанії і як його відстежити. Наприклад, якщо компанія профінансувала у звітному році на два соціальні заходи (допомога дитячим садочкам й інше) більше ніж у минулому році, наскільки збільшиться загальна вартість компанії і чи збільшиться взагалі (при помітному та вимірюваному зменшенні фінансового капіталу)? Розробці фінансових та нефінансових показників звітності, що відображають збільшення або зменшення бізнесу загалом присвячена ця стаття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями проблем сталого розвитку, створенню моделі Інтегрованої звітності, а також питаннями створення вартості компаній займалися зарубіжні вчені П. Друкман, Р. Мартін, Кристиано Баско, Марк Фриго, Паоло Кватроне, Анджело Риккабони [1], Майкл Портер и Марк Крамер [2], російські вчені Сорокіна К. В. [3], Соловйова О. В., українські вчені Костирко Р. О. [5], Лоханова Н. О. [6], Давидюк Т. В. [4], Грищенко О. А., Куцик П. О. [7] і багато інших дослідників. Актуальним питанням досліджень залишається розробка моделі побудови Інтегрованої звітності, розробка показників звітності, що відображають збільшення або зменшення бізнесу **загалом**, підтвердження даних Інтегрованої звітності незалежними експертами.

Мета статті (постановка завдання). Мета статті полягає в тому, щоб провести оцінку підходів щодо формування фінансових та нефінансових показників Інтегрованого звіту та визначити проблеми формування інтегрованої звітності в сучасних умовах і

запропонувати рекомендацій та обґрунтування відносно можливого складу індикаторів Інтегрованого звіту.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Побудова моделі інтегрованої звітності викликає низку проблем. Як зазначає Сорокіна К. В. «Одне з головних питань полягає в тому, наскільки взагалі можливо визначити в деталях інформацію, необхідну для розкриття, щоб вона була корисною» [3]. Згідно, Концептуальних засад МСФЗ [8] для того, щоб фінансова інформація була корисною, вона повинна бути доречною і достовірно представляти те, що вона призначена представляти (пункт QC4 Концептуальних засад). Але в Концептуальних засадах МСФЗ йдеться про фінансові показники, наскільки застосовано дане судження для нефінансових показників? Іноді навіть керівники компанії не знають, які конкретно показники необхідно аналізувати та розкривати в ІЗ як «такі, що приводять до успіху»?

Як зазначає дослідник Лоханова Н. О. – проблематика відображення нефінансових показників у складі Інтегрованого звіту компаній є одним із найбільш проблематичних питань [6]. Учений вважає, що до складу показників Інтегрованої звітності досить ввести тільки 3 групи ключових показників: економічної результативності; екологічної результативності та результативності соціальної діяльності. Загалом можна погодитися з автором, але з іншого боку необхідною буде інформація про людський потенціал та ризику, якщо ми говоримо про прогнозовану вартість бізнесу, метою **формування якої і є** складання Інтегрованого звіту.

На нашу думку, вибір фінансових і нефінансових показників Інтегрованої звітності залежить від здатності компанії створювати цінність компанії.

Інформація, що дозволяє оцінити здатність організації створювати цінність протягом часу, передається за допомогою опису, що містить наступне: опис того, як організація використовувала і має намір використовувати різні **типи капіталу**, вплив на ці **типи** протягом часу і компроміси між ними, а також фактори створення цінності організації і можливості ризиків, що впливають на них.

Постачальники фінансового капіталу зосереджені на цінності у формі фінансового прибутку. Такий прибуток, однак, залежить від взаємозв'язків між різними типами капіталу, в якому зацікавлені інші сторони. Таким чином, інші зацікавлені сторони також можуть отримати вигоду від інформації, що міститься в інтегрованому звіті.

Традиційно значення цінності для постачальників фінансового капіталу асоціювалося з наведеною цінністю очікуваних майбутніх грошових потоків, і під

створенням цінності малася на увазі зміна оцінки цінності у зв'язку з фінансовими показниками організації. Інтегрована звітність заснована на розумінні того, що майбутні грошові потоки та інші концепції цінності залежать від більш широкого спектра капіталів, взаємодій, діяльності, причин і наслідків, а також від відносин, які безпосередньо пов'язані зі змінами у фінансовому капіталі.

Цінність для цілей ІЗ, таким чином, охоплює й інші форми цінності, яку організація створює шляхом збільшення, зниження або перетворення капіталу, причому кожен з них може в кінцевому підсумку вплинути на фінансовий прибуток постачальників фінансового капіталу.

Отже, ІЗ розглядає більш широкий контекст цінності, створеної за всіма **типами капіталу**. Тим не менш, метою інтегрованої звітності є не вимір цінності організації або всіх капіталів, а, швидше, надання інформації, що дозволяє передбачуваним користувачам звіту оцінити здатність організації створювати цінність протягом часу [8, п. 2.42].

Фактори цінності впливають на здатність організації створювати цінність протягом часу. Вони є здатностями, які дають організації конкурентну перевагу і над якими вона має певний ступінь контролю. Тип і поєднання чинників цінності унікальні для кожної організації. Наприклад, вони можуть містити:

- фінансові фактори, такі як зростання **продаж** або частки ринку, стратегія ціноутворення, операційна ефективність, значущість бренду і вартість фінансового капіталу;
- відносини з клієнтами, відповідна реакція на суспільні очікування та екологічні питання, інновації та корпоративне управління;
- такі цінності як чесність, довіра та командна робота.

На нашу думку, такі вимоги для розкриття фінансових і нефінансових показників не дуже поєднуються з визначенням суттєвості інформації, наведеної в п. 3.25 Концептуальних засад ІО [8].

Інтегрований звіт повинен давати коротку інформацію, істотну для оцінки здатності організації створювати цінність у короткостроковому, середньостроковому і довгостроковому періоді.

Визначення суттєвості з метою підготовки інтегрованого звіту містить:

- визначення важливих фактів (тобто тих фактів, які вплинули на здатність організації створювати цінність протягом часу в минулому, надають такий вплив в сьогоденні або можуть надавати його в майбутньому);
- оцінка важливості таких фактів з точки зору їх відомого або потенційного впливу на створення цінності;

- пріоритизація фактів, встановлена на підставі їх важливості, з точки зору їх відомого або потенційного впливу на створення цінності.

Істотні факти вимагають відображення їх у звітності. На характер і обсяг їх відображення в інтегрованому звіті впливає характер конкретного факту і застосування всіх провідних принципів. Процес визначення суттєвості повинен розкриватися в інтегрованому звіті для того, щоб передбачувані користувачі звіту розуміли, як приймаються рішення про залучення або вилучення певних фактів. Виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок про те, що наповнення Інтегрованого звіту буде залежати винятково від професійного судження менеджменту компаній. Дуже великий ризик того, що управлінський персонал постарается виділити сильні сторони компанії, і спробувати применшити значення негативних подій. Тому, на нашу думку, розробка показників Інтегрованої звітності повинна базуватися на зовнішніх або підтверджених джерелах, але не в жодному разі на внутрішніх (управлінських) прогнозах менеджменту.

Наприклад, аналіз поточного рівня розвитку системи управління ризиками (геп-аналізу) на предмет відповідності стандартам Базель II в частині всіх трьох Компонентів (Pillar I-III) Базельської угоди. Щоб не пропустити важливі для розвитку моменти, аналіз повинен проводитися із залученням незалежних експертів з багатим міжнародним досвідом глибокої експертизи у сфері банківського регулювання. Підсумком може стати якісний майстер-план усунення невідповідностей, в рамках якого реалізуються всі поточні дії по заходам ризик менеджменту.

Інтегрований звіт містить наступні структурні елементи, що відповідають на відповідні питання по кожному з них:

1. Огляд організації і зовнішнє середовище.
2. Управління.
3. Можливості та ризики.
4. Стратегія і розподіл ресурсів.
5. Бізнес-модель.
6. Діяльність.
7. Перспективи на майбутнє.

Змістовне наповнення інтегрованого звіту організації залежить від конкретних обставин організації. Структурні елементи, таким чином, встановлюються швидше у формі запитань, а не у формі контрольних списків розкриття певної інформації. Відповідно, вище керівництво і особи, наділені управлінськими функціями, повинні будуть застосовувати професійне судження при **обґрунтуванні** провідних принципів для

визначення того, яка інформація включається в звіт, а також того, як вона в ньому відбивається.

Інтегрований звіт повинен бути самодостатнім і коротким засобом передачі інформації, пов'язаним посиланнями з іншими звітами та повідомленнями, якщо зацікавлені сторони захочуть отримати додаткову інформацію [8, п.4.4].

На додаток до структурних елементів, в інтегрованому звіті слід розкривати таку інформацію:

- процес визначення суттєвості організації;
- органи управління, які несуть відповідальність за нагляд над інтегрованою звітністю;
- межа звітності і те, як вона була визначена;
- характер і значимість істотних компромісів, що впливають на створення цінності протягом часу;
- причина, по якій організація вважає будь-які з капіталів, визначені у структурі, несуттєвими, з урахуванням наявних обставин, якщо вона вважає їх такими.

Наше бачення того, яким повинен бути набір показників структурних елементів Інтегрованої звітності представлено таблиці 1.

Таблиця 1

Набір показників структурних елементів Інтегрованої звітності

(Власна розробка на підставі 9, 10)

Елементи інтегрованого обліку	Фінансові показники	Нефінансові показники	Опис
Опис структурних елементів Корпорації			
Інфраструктура	Витрати на соціальні заходи	Кількість підприємств; Кількість продуктів; Кількість клієнтів; Кількість працівників	Структура групи
Огляд ринку			Огляд економічних ситуацій
Корпоративне управління			Схема корпоративного управління Опис ключових драйверів компанії
Бренди	Вартість контрактів з постачальниками Виплата дивідендів Сплачені податки Виплати працівникам Витрати на благодійність та соціальну рекламу		Опис брендів Ланцюжок створення вартості Загальний внесок компанії у суспільство
Корпоративна культура			Кодекс корпоративної етики
Система			Політика комплаєнс ;

комплаєнс контролю			Правила стосовно розкриття у управлінні конфліктом інтересів керівників; Правила протидії корупції
Опис ризиків			
Основні фактори ризику	Ризик ліквідності Валютний ризик	Ринковий ризик Інвестиційний ризик	Крайній ризик Операційний ризик Правовий ризик Репутаційний ризик Стратегічний ризик
Опис стратегії Корпорації			
			Комплексний стратегічний план; Стратегічні напрямки в усіх напрямках бізнесу Реалізація бізнес стратегій Реалізація функціональних стратегій
Фінансовий капітал			
Фінансова звітність	Показники фінансової звітності	Структура рахунків клієнтів за галузями економіки	
Фінансовий аналіз за бізнес сегментах	Звітність за сегментами		
Виробничий капітал			
Географія		Кількість працівників в регіонах	Опис регіональної мережі
Програма оптимізації витрат	Показники виробничої собівартості		Побудова сучасної та централізованої ІТ-архітектури; Уніфікація процесів на базі єдиної автоматизованої системи; Консолідація філій; Підвищення операційної ефективності за рахунок впровадження інструментів бережливого виробництва, стандартизації операцій, а також приведення чисельності співробітників у точках продажів у відповідність з попитом Удосконалення системи управління: постановка цілей і регулярне обговорення результатів роботи та заходів щодо їх поліпшення; Залучення співробітників на всіх рівнях в процес постійного вдосконалення
Людський капітал			
Структура персоналу		Розподіл за віком; Динаміка зміни чисельності Розподіл за ключовими бізнес напрямками; Гендерний баланс; Плинність персоналу та ін.	
Внутрішня соціальна політика			Опис програм внутрішньої соціальної політики: Колективний договір; Соціальна споживчий кошук; Здоров'я та безпека на робочому місці; Мотиваційні програми.
Інтелектуальний капітал			
Проекти розвитку			Опис нових проектів

Управління залученням персоналу			Підходи до мотивації співробітників
Навчання персоналу		Кількість навчальних курсів; Кількість працівників, які пройшли навчання; Кількість годин навчання	
Оцінка персоналу		Кількість працівників, які пройшли тестування	Основні інструменти оцінки персоналу; Основні напрями оцінки.
Природний капітал			
Управління екологічними ризиками		Споживання ресурсів	Опис екологічної політики
Витрати на екологічну безпеку		Витрати на екологічну безпеку Утилізація відходів	
Пріоритети в галузі енергозбереження			Опис пріоритетів у галузі енергозбереження
Соціальний капітал			
Благодійність		Обсяг благодійних внесків; Кількість працівників добровільно взяли участь в акціях і пожертвування	Стратегічні пріоритети благодійних програм
Державно - приватне партнерство			Підтримка МСП; Участь у професійних організаціях; Участь у житті регіонів
Соціально орієнтовані продукти			Опис продуктів (послуг) для малозабезпечених верств населення

Вважаємо, що розглянутих показників достатньо для того, щоб відповісти на основні питання, яке міститися в концептуальній основі ІЗ.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

На підставі проведеного дослідження можна заключити:

1. Інтегрована звітність комплексно характеризує результати діяльності суб'єктів корпоративного сектора з метою задоволення інтересів користувачів про вартість і перспективи бізнесу загалом. До складу індикаторів ІЗ повинні включатися фінансові та нефінансові показники, що характеризують здатність організації створювати цінність протягом часу, наприклад: опис того, як організація використовувала і має намір використовувати різні капітали, вплив на ці капітали протягом часу і компроміси між ними, а також фактори створення цінності організації і можливості ризиків, що впливають на них.

2. Доведено, що розробка показників Інтегрованої звітності повинна базуватися на зовнішніх або підтверджених джерелах, але не на внутрішніх (управлінських) прогнозах менеджменту

3. Змістове наповнення інтегрованого звіту організації залежить від конкретних обставин конкретної організації, виходячи з класифікації структурних елементів: опис структурних елементів корпорації, опис ризиків, опис стратегії корпорації, фінансовий капітал, людський капітал, інтелектуальний капітал, природний капітал, соціальний капітал.

Перспективи подальших досліджень пов'язані із необхідністю подальшого наукового опрацювання всіх теоретичних і практичних аспектів складання інтегрованої звітності, визначення складу фінансових та нефінансових показників, що мають в ній розкриватися (у конкретній галузі), обґрунтуванням методик, що мають бути застосовані відносно визначення окремих показників, та методик розрахунку впливу на вартість бізнесу компанії соціальних заходів тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Busco C. Redefining Corporate Accountability through Integrated Reporting / C. Busco, M. Frigo, P. Quattrone // *Strategic Finance*. – 2013. – №1. – С. 33-41.
2. Porter M. Creating Shared Value: How to Reinvent Capitalism and Unleash a Wave of Innovation and Growth / M. Porter, M. Kramer // *Harvard Business Review*. – 2011. – №1. – С. 62-77.
3. Сорокина К. В. Интегрированная отчетность – новая модель отчетности для бизнеса / К. В. Сорокина // *Корпоративная финансовая отчетность. Международные стандарты*. – 2011. – №7. – С. 8-13.
4. Давидюк Т. В. Конвергенція бухгалтерської та соціальної звітності в частині людського капіталу: розвиток існуючих підходів [Електронний ресурс] / Т. В. Давидюк // *Економіка: реалії часу. Науковий журнал*. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.economics.opu.ua/n3.html>.
5. Костирко Р. Інтегрована звітність – інструмент забезпечення сталого розвитку суспільства / Р. Костирко, Т. Лісничка // *Економіка Менеджмент Підприємництво*. – 2012. – №24. – С. 189-195.
6. Лоханова Н. О. Облік у системі управління економічною стійкістю підприємств: інституціональний підхід: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. ек. наук: спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / Лоханова Наталія Олексіївна – Одеса, 2013. – 36 с.
7. Куцик П. О. Організація впровадження Інтегрованої системи обліку та звітності / Петро Олексійович Куцик // *Торгівля, комерція, підприємництво: збірник наукових праць*. – 2012. – С. 48-60.
8. Концептуальна основа фінансової звітності [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.minfin.gov.ua/file/link/332198/file/buh.pdf>.
9. **The international IR framework [Електронний ресурс] // The iirc. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.theiirc.org/international-ir-framework/>.**

10. Интегрированный отчет компании Уралсиб [Электронный ресурс] // Уралсиб. – 2013. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.uralsib.ru/main/>